

Lepidopterologische opmerkingen

door

W. J. BOER LEFFER

1. *Rhyparia purpurata* L. Van deze blijkbaar attractieve soort vonden de heer GORTER en ik eind Mei 1952 drie nagenoeg volwassen rupsen op een tamelijk klein heideveld te Wiessel. Reeds in 1928 trof ik aldaar de rupsen, een overdag rondvliegend wijfje werd er gevangen (nog in collectie). Tijdgebrek verhinderde een geregelde contrôle, het is echter zeer waarschijnlijk, dat de soort er geregeld voorkomt. Brem groeit er niet, uitsluitend *Calluna* en *Erica* en wat dennen- en berkenopslag.

De vangst van drie exemplaren, waaronder een ♀, op licht in de kom (!) van Apeldoorn bewijst toch wel, dat *purpurata* althans de laatste jaren niet bepaald tot de bijzonder zeldzame soorten behoort, ook vliegen mannetjes en wijfjes ver van het biotoop. Het dichtstbijgelegen heideterrein ligt toch nog altijd minstens vijf kilometer uit de kom ! De eventuele mogelijkheid om met een M.L.-lamp de grote heidevelden te bewerken zou m.i. de zeldzaamheid dezer soort kunnen weerspreken.

Het slepen der rupsen zou alleen effectief zijn, indien dit tegen de avond of 's ochtends zeer vroeg werd gedaan. De rupsen houden zich n.l. bij dag onderin of halverwege de voedselplanten op, waar zij zich bij het minste „gerucht” laten vallen om dan zeer snel weg te marcheren. In de schemering en 's ochtends zitten de dieren boven in de struiken; ze zijn dan op *Calluna* op tien pas afstand duidelijk te zien, hetgeen dus slepen overbodig maakt. Wil men zich de geringe moeite niet getroosten de dieren uit de bremstruiken te zoeken, boven in de toppen, dan kan er geklopt worden.

2. Rupsen van *Lasiocampa trifolii* Schiff., *Malacosoma castrensis* L., *Orgyia ericae* Germar en *Saturnia pavonia* L. waren in 1952 op de heidevelden bij Assel talrijk tot zeer talrijk, die van *Celerio galii* Schiff. geregeld en zeer gewoon op *Epilobium* op droge open heidevelden overal in de omgeving, op de vindplaatsen meest in aantal, de jonge dieren in de toppen, de nagenoeg volwassen exx. na de vierde vervelling onder in de planten of langs de hoofdstengel.

3. *Agria tau* L. werd voor het eerst op een drietal vliegplaatsen in de omringende beukenbossen ontdekt, en was daar talrijk tot zeer talrijk. Helaas is een groot gedeelte van deze plaatsen Domeingrond, waarop men niet makkelijk toegang krijgt.

4. Bij het vangen met de M.L.-lamp is mij opgevallen, dat van vele soorten (gecontroleerd tot nu toe alleen nog de Sphingidae en de Notodontidae tot en met de Arctiidae) de wijfjes veel vroeger aanvliegen dan de mannetjes. Enkele tijden laat ik volgen:

Mimas tiliae L.: ♀ ♀ tussen 9½—± 10 uur, ♂ ♂ 11—12 uur.

Laotoë populi L.: ♀ ♀ tussen ± 10 en ruim 10½ uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Smerinthus ocellata L.: idem.

Herse convolvuli L.: ♀ ♀ tegen 10 uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Sphinx ligustri L., *Hyloicus pinastri* L. en *Deilephila elpenor* L.: ongeveer als *H. convolvuli*.

Cerura vinula L., *Stauropus fagi* L.: ♀ ♀ ± 10 uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Drymonia querna F., *Dr. chaonia* Hb.: ♀ ♀ ± 10½ uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Pheosia gnoma F., *Ph. tremula* Clerck: ♀ ♀ tussen 10 en 11 uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Notodonta dromedarius L., *N. anceps* Goeze: ♀ ♀ ± 10 uur, ♂ ♂ na 12 uur.

Dasychira pudibunda L.: idem.

Endromis versicolora L.: ♀ ♀ zeer vroeg, amper half 10, ♂ ♂ laat na 12 uur.

Rhyparia purpurata L.: ♀ 10 uur precies, ♂ ♂ half één.

Ik hoop het komende seizoen hieraan nog meer aandacht te kunnen besteden.

5. Dat sommige grote vlinders, speciaal onder de Heterocera, blijkbaar soms een vernuftige methode toepassen om zich van een aanrander te ontdoen, bewees mij deze zomer een *Triphaena pronuba* L. Dat dier had zich daags na de lichtavond verscholen tegen de muur achter het gordijn van mijn werkkamer. Door de openstaande balcondeuren (het was zeer warm) zag ik, dat grote wespen (*V. germanica*) geregeld af en aan vlogen om de dode vlinders weg te halen, na eerst netjes de vleugels te hebben afgeknipt. Eén van deze rovers strekte zijn strooptocht in de kamer uit, laagvliegend over de drempel en kamervloer. Ik lette niet meer op het dier tot dat een harde tik, dadelijk door een luid gesnor gevolgd mij op deed kijken, om op het zeil onder het gordijn iets als een razende rond te zien draaien om zijn eigen as! Een tel of acht hield dit gedoe aan om dan plotseling te eindigen in twee voorwerpen, *pronuba* en de wesp. Zo op het oog leken beide suf, bij aanraking echter vloog *pronuba* alsof er niets aan de hand was naar buiten, de wesp evenwel bleek volkomen duizelig gedraaid! Toeval of instinct?

6. Het gebruik van gazen kokers op bloempotten voor het kweken van rupsen etc. beviel mij op den duur maar matig meer. Reden: onverwacht klemmen of losschieten, waardoor meermalen schuwe dieren (imago's) verschrikt werden en dan wild begonnen te fladderen, zich daarbij meestal beschadigend. Ik handel nu als volgt: bloempot, waarin, al naar gelang de kweek, een plant gepoot of een fles met takken; voor iedere pot twee „galgen” met twee lange benen ieder, zij worden met de benen, kruislings, in de aarde of in de pot geplaatst zodat de „dwarsbalken” gekruisd ver boven de plant of takken liggen. Hierover een zwarte tulen zak getrokken, welke onder de potrand dichtgebonden wordt. Voordelen: zacht, doorzichtig materiaal, roestvrij. De galgen te buigen van dik tindraad.

7. Voor het bevestigen van de papierstrookjes (karton) over de vleugels bij het opspannen gebruik ik gewone naainaalden in de nummers 9 en 10, insteken met kromme tang. Voordelen; per 1000 goedkoper dan spanspelden, kleiner gaatjes in het hout en steviger vastzittend.

8. Ten slotte een recept voor het weekhouden van dieren welke niet dadelijk na de vangst geprepareerd kunnen worden (bij excursies in andere plaatsen bijv.). Fijngesneden bladeren (vers) van laurier of laurierkers (in de geest van grove baaitabak), deze dompelen in 1 à 2% mentholspiritus (98% alcohol en menthol). De gedompelde bladsnijsels onder in goedsluitende platte blikken doos, er overheen een groflinnen lapje vastplakken aan de vier dooswanden, daarop laagje watten, laagje vlinders, watten, vlinders, enz. Bevestigt men ± 2 cm boven het eerste lapje een tweede, dan kan men de reeds aan spelden gestoken dieren inprikken, zorgdragende dat de speldeknooppn niet tegen de gesloten deksel komen! De zo bewaarde dieren blijven minstens drie weken volkomen opzetbaar

week zonder tot ontbinding over te gaan. Bladsnijsels iedere maand versen.

Apeldoorn, Korteweg 53, December 1952.

Voorjaarsgeneratie van *Araschnia levana* L. Op 22, 24 en 25 Mei ving ik telkens 2 exx. van de voorjaarsgeneratie van *A. levana* L. te Groesbeek (Gld.). De vlinder vloog hier in de zeer warme namiddagen rond, soms meerdere exx. tegelijk. Zowel op 24 als 25 Mei trachtte een paartje tot copulatie te komen. Verschillende keren trok een vlinder van z.o. naar n.w. richting verder.

Zeer opmerkelijk was voorts, dat de vlinders telkens op de bladeren van een *Magnolia* rustten, hetgeen de exemplaren van de forma *prorsa* L. in Augustus 1952 ook deden.

Het zal stellig de moeite waard zijn deze vlinder in de komende jaren te blijven gade slaan.

C. J. VERHEY, Bleyenburgstr. 8, Dordrecht.

Met Pinkster zagen we in de omgeving van Miste bij een brug over de een of andere beek een 25 *levana*'s vliegen. Van de 12, die mijn vrouw ving, waren er nog maar vier de moeite van het meenemen waard.

W. H. SOUTENDIJK, Burg. Tutein Noltheniuslaan 41, Apeldoorn.

Ik zag dit voorjaar in Bennekom meer *levana*'s dan enig voorafgaand jaar. Voor mijn collectie verzamelde ik zes zeer mooie exemplaren.

P. H. VAN DE POL, Hullenberglaan 7, Bennekom.

***Araschnia levana* L.** In Ent. Ber. 14 : 216 geeft de Heer LEMPKE een overzicht van het voorkomen van deze fraaie vlinder in Nederland. Aan de opgegeven vindplaatsen kan ik thans Bilthoven (prov. Utrecht) toevoegen. Op 9 Mei 1953 ving ik een licht beschadigd exemplaar in mijn tuin. Op 10 Mei zag ik een gaaf ex. in de aangrenzende tuin. Een week later kreeg ik in eigen tuin weer een bijzonder fraai en gaaf exemplaar binnen mijn bereik, doch miste, daar het net brak. Het voorkomen van *A. levana* in Bilthoven is niet verwonderlijk, daar zij voor 1952 wordt vermeld voor Zeist, Soest, Amersfoort.

C. DE JONG, Bilderdijkstraan 69, Bilthoven.

***Araschnia levana* L.** Ik kan deze zomer weer twee nieuwe waarnemingen uit Drente melden, nl. :

1. Op 2 Augustus 1953 te „Stuifzand” bij Hoogeveen, vliegende op een lemige bosweg met plassen.

2. Op 6 Augustus op het landgoed „De Klencke” bij Oosterhesselen. Talrijk langs het Drostendiep, op *Angelica silvestris* en *Sium latifolium*, zowel ♂♂ als ♀♀, gave en afgevlogen exemplaren, over een lengte van enige honderden meters langs de waterkant.

W. BEIJERINCK, Wijster.

***Araschnia levana* L. ook in Friesland!** Uw verwachting, uitgesproken in Ent. Ber. 14 : 216, dat *Araschnia levana* ook in Friesland zou voorkomen, is uitgekomen. Op 26 Juli j.l. trof ik in Oosterwolde twee exx. aan, beide gaaf. Het eerste heb ik gevangen, het was zwaar beschadigd. Het tweede werd zowel 's morgens als 's middags gezien, maar de volgende dagen niet weer.

A. VAN RANDEN, Dertien Aprilstraat 20, Oosterwolde.